

**ARBETSMARKNADS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
UTLÅTANDE 5/2001 rd**

**Statsrådets redogörelse om en nationell klimat-
strategi**

Till miljöutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 28 mars 2001 statsrådets redogörelse Nationell klimatstrategi (SRR 1/2001 rd) till miljöutskottet för beredning och bestämde samtidigt att arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet skall lämna utlåtande i saken till miljöutskottet.

Sakkunniga

Vid en gemensam utfrågning av sakkunniga som utskotten ordnade i riksdagen den 5 april 2001 hördes

- överdirektör Taisto Turunen, konsultative tjänstemannen Erkki Eskola, överinspektör Pekka Tervo och industrirådet Jussi Manninen, handels- och industriministeriet
- överdirektör Pekka Jalkanen, konsultative tjänstemannen Jaakko Ojala, miljörådet Matti Vehkalahti, utvecklingsdirektör Risto Mäkinen och överingenjör Leena Silfverberg, miljöministeriet.

Utskottet har hört

- finansrådet Heikki Sourama, finansministeriet
- miljödirektör Veikko Marttila, jord- och skogsbruksministeriet
- trafikrådet Raisa Valli, kommunikationsministeriet
- konsultative tjänstemannen Pekka Tiainen, arbetsministeriet

- äldre forskare Jyrki Luukkanen, Tammerfors universitet
- professor, avdelningsdirektör Peter Lund, Tekniska högskolan
- specialforskare Heikki Kemppi, Statens ekonomiska forskningscentral
- forskningsdirektör Mikko Kara, Statens tekniska forskningscentral
- säkerhetsdirektör Sakari Hakkarainen, ABB Ab
- forskningsdirektör Hannu Hernesniemi, Etlatieto Oy
- verkställande direktör Markku Salo, Jätelaitosyhdistys
- branschdirektör Ilari Aho, Motiva Oy
- miljöchef Anu Karessuo, Skogsindustrin rf
- biträdande avdelningschef Matti Viialainen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC
- vice ordförande Erkki Haapanen, Finska Vindkraftföreningen rf
- avdelningschef Pertti Salminen, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund
- ledande experten Anneli Nikula, Industrins Kraft Ab
- chefsekonomen Matti Koivisto, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC
- gruppchef Lassi Hietanen, VTT Energi
- filosofie magister Simo Leinonen.

Dessutom har utskottet fått ett skriftligt utlåtande från Företagarna i Finland.

STATSRÅDETS REDOGÖRELSE

Den nationella klimatstrategin, som lämnats till riksdagen i form av en redogörelse, innehåller de riktlinjer, mål och åtgärder som enligt regering-

ens åsikt är nödvändiga för att vårt nationella mål för att reducera utsläppen av växthusgaser skall kunna nås.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet analyserar i sitt utlåtande klimatstrategin utslutande med hänsyn till sin egen behörighet.

Bedömning av sysselsättningseffekterna

I klimatstrategin ingår ingen särskild analys av strategins sysselsättande effekter. Beträffande klimatstrategins effekter på samhällsekonomin (s. 17—20) framhålls att om de åtgärder som läggs fram i strategin genomförs minskar sysselsättningen med 6 000—11 000 årsverken enligt situationen 2010. Kalkylen bygger på den effekt som en skärpt energibeskattnings har på samhällsekonomin och hushållens konsumtionsmöjligheter och den vägen på sysselsättningen. Enligt utredning beaktar kalkylerna inte de sysselsättande effekterna på kort sikt, som en eventuell utbyggnad av kärnkraften eller energibesparande investeringar kan ge upphov till.

Att avvärja klimatförändringen i ett globalt sammanhang och att lägga om energiproduktionen i världen så att den fram till 2050 är i det stora hela utsläppsfri är en så pass djupgående förändring i energiförsörjningen i hela världen att den enligt vissa kalkyler kräver nyinvesteringar på upp till 100 000 miljarder mark. Denna förändring erbjuder stora möjligheter för ny energiteknologi. Det har på goda grunder framkastats att den nya energiteknologin kan bli ett lika viktigt teknologiområde som datatekniken. Finland har gott om kunnande när det gäller ny energiteknologi och därmed kan denna sektor erbjuda betydande sysselsättningsmöjligheter. Men i regeringens kalkyler och utredningar om klimatstrategins effekter har dessa möjligheter att exportera energiteknologi inte beaktats.

Utskottet anser att klimatstrategins sysselsättande effekter har blivit bristfälligt utredda och

att strategin borde ha gett större rum för en heltäckande och allsidig utredning av dem.

Energibesluten och sysselsättningen i energibranschen

Energibesluten har en direkt inverkan på sysselsättningen i energibranschen. Produktionen och distributionen av energi sysselsätter drygt 40 000 personer, av vilka 60 procent inom produktion och distribution av el och fjärrvärme, 30 procent i oljebranschen och 10 procent inom framställning av inhemskt bränsle.

Framställningen av inhemskt bränsle spelar en stor roll på det regionala planet. Inom el- och värmeproduktionen finns den största skillnaden i de sysselsättande effekterna under byggtiden, eftersom dyra investeringar (vatten-, vind- och kärnkraft) sysselsätter mest och billiga (gas och olja) minst.

Energiintensiv industri

Den energiintensiva industrin, som skogs- och metallindustrin samt den kemiska industrin räknas till, sysselsätter direkt omkring 100 000 personer och indirekt omkring 400 000 personer. Den är nästan utan undantag belägen utanför tillväxtcentren och bidrar därmed till välfärd och arbetstillfällen på orterna.

I en internationell jämförelse upptar den energiintensiva industrin en exceptionellt stor bit av vår industriella struktur. Här är energin den centrala produktionsinsatsen. Industrins konkurrenskraft är beroende av priset på denna insats och på dess effektiva utnyttjande. Av denna orsak har energi producerats och utnyttjats effektivt och flera innovativa lösningar har också tagits fram. Den har varit till stöd för utveckling och export av den finländska energitekniska industrin.

Nya energiteknologier

Exportmöjligheter. Miljöfrågor, liberalisering- en av energimarknaden och den ekonomiska till- växten och befolkningstillväxten i världen på- verkar alla på sitt sätt energiekonomin. Decen- traliserade, i vissa fall rentav husvisa energilös- ningar, rena energikällor och småskaliga energi- produktionsenheter lyfts allt tydligare fram. De nya energiteknologierna svarar mot dessa be- hov. De koncentrerar sig till exempel på effekti- vare energianvändning och på utnyttjande av sol-, vind- och bioenergi.

Vår export av energiteknologi nådde 2000 ett nytt rekord, 19,2 miljarder mark, vilket svarar mot 6,5 procent av hela vår export. Den energi- teknologiska tillverkningsindustrin sysselsätter direkt omkring 23 000 personer och med beak- tande av de indirekta effekterna 33 000 perso- ner. Den viktigaste produktgruppen mätt med exportvärde är dieselmotorkombinationer, som avser att minimera ut- släppen och att ersätta nuvarande bränslen med biobaserad olja. Den viktigaste enskilda miljö- vänliga exportprodukten är frekvensomvandlare som i betydande grad minskar elförbrukningen i elmotorer.

Pannindustrin är en viktig energiteknologisk faktor. Finland har avancerad förbränningstek- nologi och kunnande på förbränning av bio- bränslen och avfall. Skogsindustrin har haft en avgörande betydelse för användningen av bio- bränslen i och med att den börjat förbränna vir- kesrester till energi i sina processer. Ny teknik för uppsamling av skogsavfall är under arbete.

Marknaden för förnybara energikällor växer i snabb takt. Även om vindkraft och solenergi fortfarande är små faktorer i energisammanhang representerar de de snabbast växande energiform- erna i världen. Under det senaste årtiondet ökade vindkraften med 22 procent och solener- gin med 15 procent. I EU:s vitbok förutspås att EU-länderna fram till 2010 kommer att använda 20 gånger mer vindkraft, 130 gånger mer sol- energi och tre gånger mer bioenergi.

Finland hör till de största tillverkarna av kom- ponenter för vindkraftverk med en export som redan uppgår till nästan en miljard mark. Till-

verkningen sysselsätter omkring 1 000 perso- ner. Enligt uppskattning är det möjligt att expor- ten av vindkraftsteknologi 2010 redan kan ligga omkring 10 miljarder mark om året och syssel- sätta 10 000 personer.

I ett globalt sammanhang beräknas omsätt- ningen i fråga om solenergi 2010 vara 50—100 miljarder mark om året. I Finland är denna rörel- se för närvarande värd omkring 80 miljoner mark om året. Exporten beräknas dock kunna sti- ga till en miljard mark om året fram till 2010. Också inom bioenergiteknologin är det möjligt att exporten uppnår miljardklass.

Användningen i Finland. Finland har goda na- turliga förutsättningar att självt nyttiggöra den nya energiteknologin. Finland är utan tvivel en föregångare när det gäller kombinerad produk- tion av värme och elektricitet och utnyttjande av ved och biomassa. Till exempel i år och nästa år kommer biokraftverk som nyttjar ved, bark, av- verkningsavfall, bioslam och torv som bränsle att tas i drift i Jakobstad, Jämsänkoski, Karleby, Ristiina och Kuusankoski. De kommer att pro- ducera totalt 585 MW värme och 390 MW (2,3 TWh) elektricitet, som svarar mot omkring 3 procent av elbehovet i Finland. I Nyslott plane- ras ett kraftverk av liknande typ.

Enligt klimatstrategin kommer handlingspla- nen för förnybara energikällor 4/99 att verkstäl- las. För vindkraftens del betyder det att produk- tionen ökas till 500 MW fram till 2010. Bygg- programmet kommer lokalt att ha en sysselsät- tande effekt på cirka 1 000 årsverken. Vidare kommer drift, service, distribution och mark- nadsföring samt forskning och utbildning att ha en sysselsättande effekt på omkring 500 årsver- ken. Vindkraftverken representerar en decen- traliserad energiproduktionsform med en sysselsät- tande effekt som fördelas mellan olika delar av landet, inte minst kusten, skärgården och Lapp- lands fjällområden. Men den största sysselsät- tande effekten för närvarande har apparatur- och materialleveranserna till den utländska indu- strin. Produktutvecklingen på hemmamarkna- den bidrar till tillväxten i denna sektor. Om en hemmamarknad inte uppstår, finns det risk för

att en del av företagen i branschen flyttar sin verksamhet närmare marknaden.

Bland annat Pohjolan Voima, Vapo Oy Biotech och VTT Energi analyserar som bäst tillsammans möjligheterna att nyttja avfall kommersiellt genom att framställa gas som kan förbrännas i våra nuvarande pannor för fossila bränslen. Ambitionen är att ta fram ny förgasningsteknologi för tillverkning av ren gas av plast, papper, kartong och annat brännbart samhälls- och industriavfall som nuförtiden inte lämpar sig för återvinning.

Tekniken för återvinning av soptippsgaser och slamrötning i avloppsreningsanläggningar är redan rätt avancerad i Finland. Också inom jordbruket vore det möjligt att producera biogas genom att utnyttja gödsel och slaktavfall samt s.k. non-food biomassa. Men för att utveckla och testa tekniken och nyttja den för kommersiella ändamål behövs fortfarande en betydande satsning från samhällets sida. Till exempel de kommunala avfallsverkens ekonomi räcker vanligen inte för att täcka riskerna med att införa ny teknologi, utan de behöver betydligt större investeringsstöd.

I Finland går omkring 22 procent av energin åt till att värma byggnader. Ett energisparande småhus behöver bara omkring hälften av den normala mängden uppvärmningsenergi. Ändå är byggkostnaderna för ett lågenergihus inte mer än några procent högre än för ett vanligt småhus och därmed fås kostnaderna med nuvarande energipriser tillbaka i form av inbesparade energiutgifter på knappa tio år. Förbättringar av värmeisoleringen i nya bostäder ökar sysselsättningen i byggmaterialindustrin och på byggena. Men det viktigaste med tanke på energisparande är arbetskraftsintensiva reparationer inom det befintliga byggnadsbeståndet.

Hänsyn till sysselsättning och jämlikhet i klimatstrategin

Den energiintensiva industrin har en så stor sysselsättande och samhällsekonomisk betydelse att det enligt utskottets mening måste ses till att industrin har säker och konkurrenskraftig tillgång till all den energi den behöver. Detta gör sig bäst

genom att vi fortsätter att bedriva vår nuvarande energipolitik som bygger på ett allsidigt utnyttjande av olika energiformer.

Genom en stark nationell satsning på ny energiteknologi kan vi skapa gynnsamma förhållanden för framgång för finländska företag på den internationella arenan. Om vi förlitar oss på finländskt kunnande och finländsk teknologi i våra egna energibeslut kan vi i betydande grad främja exporten av ny energiteknologi. Det är viktigt att anvisa mera offentliga medel för forskning och utveckling av finländsk energiteknologi, på demonstrationsanläggningar och på kommersialisering. Också spelreglerna inom systemet bör ses över för att ge decentraliserade lösningar som bygger på ny energiteknologi bättre möjligheter att utvecklas. I takt med att tekniken utvecklas och införs i större skala sjunker också produktionskostnaderna och möjliggör en konkurrenskraftig produktion. För närvarande behövs det särskilda satsningar bland annat på utveckling, försöksverksamhet och kommersialisering av anläggningar som utnyttjar biogas inom både jordbruket och avfallshanteringen. Om de tilltänkta biogasprojekten blir genomförda betyder det arbetsplatser i många områden med svår arbetslöshet.

Det är viktigt att se till att torv kan användas också i framtiden inte minst i de kraftverk som nyttjar torv som komplement till virkesbaserade bränslen, menar utskottet. Torvproduktionen har en viktig sysselsättande effekt i områden där arbetslösheten i övrigt är svår. Därför måste det ses till att det även i framtiden är tillåtet att använda torv och möjligt också med hänsyn till priset.

Kalkylerna i klimatstrategin beträffande effekterna på hela ekonomin bygger på att de medel som samlas in genom energiskatter betalas igen i form av lägre inkomstskatter och socialskyddsavgifter för arbetsgivarna. Energiskatten är en regressiv skatt som drabbar låginkomsttagarna hårdast och som inte nödvändigtvis har någon större nytta av att inkomstskatterna lindras. Också i ett regionalt perspektiv kan skattelättnaderna riktas på ett annat sätt än eventuella skärpningar och därmed öka den regionala ojämlikhe-

ten. I glest bebyggda områden, framför allt i norra och östra Finland, betyder de långa avstånden höga kostnader, en längre inkomstnivå än i genomsnitt och få möjligheter att minska uppvärmningskostnaderna, till exempel genom gemensam värmeförsörjning som fjärrvärme. En lindring av inkomstskatterna skulle då inte kompensera den skärpta energibeskattningen. Utskottet ser det som mycket viktigt att de medel som samlas in genom energiskatter omfördelas med särskild hänsyn till den sociala och regionala jämlikheten.

Klimatförändringen är ett allvarligt miljöhot som för att avvärjas absolut kräver internatio-

nellt samarbete. Det är viktigt att Finland arbetar för att fullfölja de åtaganden i fråga om reducerade utsläpp av växthusgaser som Kyotokonventionen innebär. Enligt utskottets mening kan dessa mål uppnås också på ett sätt som främjar sysselsättningen och jämlikheten.

Utlåtande

Arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande

att miljöutskottet bör beakta det som framförs ovan.

Helsingfors den 18 maj 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jouko Skinnari /sd
vordf. Jouni Lehtimäki /saml
medl. Pertti Hemmilä /saml
Leea Hiltunen /fkf
Anne Huotari /vänst (delvis)
Kyösti Karjula /cent (delvis)
Risto Kuisma /ref (delvis)
Esa Lahtela /sd
Petri Neittaanmäki /cent

Håkan Nordman /sv
Lauri Oinonen /cent
Pirkko Peltomo /sd (delvis)
Tero Rönni /sd
Jaana Ylä-Mononen /cent (delvis)
ers. Eero Akaan-Penttilä /saml (delvis)
Inkeri Kerola /cent (delvis)
Valto Koski /sd (delvis).

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var

utskottsrådet Ritva Bäckström.